

9 Ağustos
2023

HAFTALIK GÜNDEM

İSTANBUL'DA ZAM

İstanbul'da ulaşımaya yüzde 51 oranında zam yapıldı. Otobüs tam bileti 9,90 liradan 15 liraya, öğrenci otobüs bileti 4,83 liradan 7,32 liraya, minibüs indi-bindi 7 liradan 12 liraya, minibüs öğrenci 5 liradan 8 liraya, metrobüs tam ücreti 22,25 liraya, taksi açılış ücreti 19,17 liraya, indi-bindi ücreti 70 liraya çıkarıldı. Ücretli ve öğrencilerin yoğun kullandığı aylık abonman ücretleri ise 200 geçişlik tam abonman mavi kart, 777 liradan 1177 liraya, öğrenci aylık abonman 140 liradan 212 liraya çıkarıldı.

Taksiciler yapılan zammı yeterli bulmadıklarını, eylem yapacaklarını duyurdular.

Maaşlarda yapılan artışların hızla buhar olmaya başladığı bir döneme girdik. Ancak savaş koşullarında yaşanabilecek ağır bir yoksullaşma giderek derinleşiyor, kalıcı hâle dönmeye başlıyor. Yazık ki İstanbul Büyükşehir yönetimi de bu pahalılığın katmerleşmesine ortak olmak dışında bir çare üretmiyor, üretmiyor.

ALTINA VERGİ

Zamlar bir yandan devam ederken ekonomi yönetimi yeni sıkılaştırma adımları atmayı sürdürüyor. Altın takı ithalatına yüzde 20 vergi getirildi. Külçe altına ise kota getirildi. Kota miktarı açıklanmadı ama her üyeye belirli bir kotaya göre altın getireceklerini bildiren resmî yazı gönderilmiş.

Vergi ve kotadan muaf tutulan kalemler var. İhracat, hizmet karşılığı gibi ödemeler karşılığında doğrudan bedelsiz olarak getirilen altınlar için ya da bankaların yurt dışında tuttıkları altınların getirilmesinde kota ve vergi uygulanmayacak.

Altın en fazla ithal edilen kalemler arasında ikinci sırada. Birinci sırada petrol ve türevleri ile doğal gaz geliyor. İktidar dövizin yurt dışına çıkmasını yavaşlatmaya çalışıyor.

İMF'SİZ İMF

JP Morgan'ın İstanbul'da 4 Ağustosta organize ettiği uluslararası tefeciler toplantısının ayrıntıları ortaya çıktı. "Uluslararası yatırımcılar" gibi süslü bir adı olan toplantıya Hazine ve Maliye Bakanı Şimşek ile MB Başkanı Erkan da katılmıştı. Toplantıda uluslararası finanskapital temsilcilerinin ekonomi yönetimini yeterli siyasi desteklerinin olup olmadığı, Erdoğan'ın kendilerini görevden alıp almayacağı, Erdoğan'ın nasıl bir ekonomi programı uygulamaya çalıştığı gibi konularda sıkıştırdığı ortaya çıktı. Finanskapitalin temsilcilerinin şu an halkı büyük bir yoksulluğa iten adımları yeterli bulmadıkları, daha köklü adımlar atarak fiilen İMF programına dönülmesi gerektiğini talep ettikleri anlaşılıyor.

Şimşek'in ise toplantıda sözlü olarak güvenceler vermeye, Erdoğan'ın tam desteğine sahip olduklarını anlatmaya, ekonomiyi seçimler nedeniyle durdurmadıklarını ama dolambaçlı yollardan yavaşlattıklarını izah etmeye çalıştığı söyleniyor. Buna karşılık finanskapital temsilcilerinin atılan adımları yeterli bulmadıkları ve kendilerinin de seçim sonrasını bekleyecekleri yönünde eğilim gösterdikleri ortaya çıkıyor.

Sözün kısası Erdoğan borç arayışında istediklerini bulamıyor. Ama seçim sonuçları ne olursa olsun halkı ağır bir İMF programı bekliyor. Daha öncekilerden farkı ise resmen İMF ile anlaşma imzalanmayacak oluşu. Bir de, eğer halk izin verirse daha derin bir yoksulluğa sürükleyecek olması var.

İŞSİZLİK

İŞKUR, Temmuz 2023 işsizlik fonu istatistiklerini açıkladı. 2023'ün ilk altı ayında 826 bin 588 kişi işten çıkarıldığı için işsizlik ödeneği almak için başvurmuş. Başvuranların 362 bin 100'ü koşulları karşılamış ve işsizlik ödeneği almaya hak kazanmış.

Sadece Haziran 2023 istatistiği olarak da 129 bin 959 kişi işsizlik ödemesi için başvurmuş. Bunların 60 bin 19'u işsizlik ödeneği almaya hak kazanmış.

İşsizlik ödeneği istatistiklerinin bir başka boyutu da başvurular arasında aylık bağlananların düşük kalması. Fon öncesi hiçbir yardım alamayan 362 bin 100 kişinin faydalanması önemli elbette ama diğer yandan bundan çok daha fazla bir kesimin işsizlik sigortasından yararlanamaması kötü. Bu hak kaybının en kısa sürede giderilmesi, fonda biriken paranın emekçiler için kullanılması gerekiyor.

Ekonominin yavaşlaması işsizlik oranlarında da kendini gösteriyor. Yeni açıklanan TÜİK Haziran 2023 işsizlik oranlarına göre dar tanımlı işsizlik yüzde 9,6 olmuş. Bir önceki aya göre nicel artış 2 bin. Oransal artış yüzde 0,1. Genç işsizlik yüzde 18,6. Bir önceki aya göre artış yüzde 1,2. Atıl iş gücü olarak tanımlanan geniş tanımlı işsizlik yani gerçek işsizlik ise yüzde 24,2 düzeyinde. Bir önceki aya göre artış yüzde 1,7. Toplam istihdam azalışı ise 363 bin olarak gerçekleşmiş.

İktidar ekonomiyi yavaşlatma stratejisi ile bir yandan gelirimizi, bir yandan işimizi elimizden alarak enflasyonu baskılamaya çalışıyor. İşçiler, emekçiler, küçük ve orta ölçekli işletmeler, esnaf örgütlü bir güçle siyasete müdahale etmezse işsizliğe son verecek kamusal planlı ekonomiye geçiş olmayacak. AKP halkı değil, dolar milyarderlerini koruma peşinde.

SİLO PATLADI

Rusya ve Ukrayna'dan gelen tahılların boşaltıldığı ana merkez olan Derince Limanında silolarda patlama meydana geldi. 1 işçi hayatını kaybetti, 11 yaralı var. İşçi sağlığı ve iş güvenliği açısından büyük bir trajedi. Patlamada limandaki 30 silodan 13'ü hasar görüp kullanılamaz duruma gelmiş.

Silolarda patlama olduğu sırada Rusya'dan gelen bir gemideki tahıllar boşaltılıyormuş. Hem limanın özelliği hem de geminin geldiği ülke, akıllara acaba sabotaj mı yapıldı ihtimalini getiriyor. Fakat şu ana kadar yurt içi ve yurt dışı kaynaklar, sabotaja dair yoğun bir şüphe ya da kanıt ileri sürmedi. İhmal üzerinde duruluyor. Yetkililer tüm sistemlerin çalıştığını, ihmal olmadığını söylüyor. Patlamanın sebebi olarak tahıl tozu sıkışması öne sürülüyor. Tahıl tozu patlamasının geçmişte örnekleri var.

AKBELEN MECLİSTE

Akbelen direnişi sürerken CHP'nin başını çektiği kampanya ile meclis toplantıya çağrıldı. Görüşme önergesi iktidarın oylarıyla reddedildi.

Erdoğan, Akbelen direnişi ile ilgili "Bunlar marjinalerin işidir. Onların derdi ağacı korumak değil. Kaç fidan dikmişler? Muğla Belediyesine soruyorum. Bay Kemal'in partisinde orası" dedi. Ağaç dikme ile ormanı korumak aynı şeymiş gibi demagoji yaptı. İçtaş ve Limak sözüm ona madende ki işçiler adına basına reklam verdi.

Kömür madenini genişletmek için ormana kıyılması bir tercihtir. Kaldı ki bölge aynı zamanda önemli bir yeraltı su kaynağı alanıdır. Doğayı koruyarak madeni işletmenin bir yolu bulunabilir.

CHP

Parti içinde İmamoğlu-Özel-Kılıçdaroğlu kavgası sürüyor. Özgür Özel'in aday olmaya karar verdiği, İmamoğlu'nun ise aday olmaktan vazgeçtiğine dair bilgiler geliyor. İmamoğlu, Tunceli ve Elazığ'ı ziyaret etti. Tunceli'de özellikle "Piromuzu üzme, İstanbul'u da teslim etme" tepkileriyle karşılaştı. Tepkiler karşısında "Ben sahip çıkıyorum" dedi. Basının önünde Kılıçdaroğlu'nu telefonla aradı, konuştu.

Parti içi dengeler ve kongre sonuçlarına bakılırsa Kılıçdaroğlu avantajını hâlâ koruyor. İktidar medyasında ise çok yönlü birbirine düşürme taktiği devam ediyor. Tarafları kışkırtarak birbirlerinin yüzüne bakamayacak duruma getirmek için bastırıyorlar.

ERDOĞAN'IN DENGE SİYASETİ

Batıdan hayal ettiği desteği alamayan Erdoğan, yönünü tekrar Rusya ve Çin'e kırarak bu yönde yeni adımlar atıyor. 8 Ağustosta Türkiye'nin Büyükelçileri ile yapılan toplantıda "Tahıl koridoru konusunda Rusya ile aynı görüşteyiz. Rusya buğdayı bize gönderecek, biz un yapacağız ve ücretsiz olarak Afrika'ya göndereceğiz" dedi. Tabii Türkiye değirmencilik ücretini bir şekilde yansıtaçaktır. Ama Rusya bedava buğday verecek ve Türkiye buğdayın ulaştırılması için kritik bir koridor sağlamış olacak.

Erdoğan tahıl koridoru ile ilgili olarak "Batılılar taahhütlerini, sözlerini yerine getirirlerse bu iş çözümlür. Ben Putin ile telefon görüşmesinde tekrar öğrendim isteklerini" dedi.

"Montrö anlaşmasına sıkı sıkıya bağlı kalacağız. Karadeniz'i barış denizi olarak tutacağız" diyen Erdoğan, yeniden ulusal güvenlik temelli konuşmaya başladı.

Erdoğan, Putin'in Ağustos ayında Türkiye ziyaretini yapmasını umuyoruz, dedi.

Erdoğan'ın ilkesiz dengeleme siyaseti Türkiye için büyük riskler taşıyor. Bir kere Erdoğan, dengeciliği bağımsız dış politika diye pazarlıyor. Büyük kuvvetler arasında denge kurmak, birini diğerine karşı kullanmaya çalışmak, bu sırada fırsat olarak gördüğü hamleler yapmak bağımsız bir dış politika demek değildir. Aksine Türkiye'yi kendi olanakları ile kendi ayakları üzerinde duramayan bir ülke pozisyonuna düşürür. Örneğin Montrö konusunda verilecek en ufak bir taviz Türkiye'yi bir anda savaşın ortasına çekebilir.

Muhalefet de bu konuda Erdoğan'dan farklı bir çizgi savunmadı. Rusya ile ilişkilerde daha Batı yanlısı bir yol izlemeyi önerdi. Seçimleri kaybetmesinde büyük etkenlerden biri de bu oldu. Erdoğan ise seçimleri kazandıktan sonra yumuşatılmış olarak muhalefetin önerdiği yolu izleyerek Batıya yeşil ışık yaktı. İsveç'in NATO'ya üyeliğine onay verdi. Azov komutanlarını Ukrayna'ya iade etti. Ama Batılıların emperyalist duvarına çarptı.

CHP'nin başını çektiği muhalefetin Erdoğan'ın dengeciliğinden köklü bir kopuşu temsil edememesi hazin. Atatürk'ün bağımsızlık temelli dış politika çizgisini hayata geçirmek için ulusal demokratik güçlerin en geniş birliğine, bu birlik temelinde siyaset sahnesinde güçlü bir halkçı seçeneğe ihtiyaç var.

YAŞ KARARLARI

Yüksek Askerî Şura YAŞ kararları ile Genelkurmay Başkanlığına atama yapıldı. Yaşar Güler'in Savunma Bakanı olmasının ardından Genelkurmay Başkanlığına vekalet eden Kara Kuvvetleri Komutanı Musa Avsever emekliye ayrıldı. Yerine İkinci Ordu Komutanı Metin Gürak atandı. Erdoğan, Ordu içi denge ve teamülleri tamamen bozmuştu. Genelkurmay Başkanlığı için herhangi bir generalin atanmasının önünü açmış, bununla ilgili yasal düzenlemeler de yapmıştı. Gürak, bu şekilde atanan biri oldu. Ordu komutanlığından, Kara Kuvvetleri Komutanlığı yapmadan doğrudan atandı.

Erdoğan'ın atamalar konusunda nelere dikkat ettiğini anlamamıza yardımcı olacak bazı özelliklere dikkat çekmek yerinde olabilir. Gürak, 15 Temmuz darbe girişimi sırasında Ankara'da 4. Kolordu Komutanıydı. Fethullahçılar tarafından esir alınıp Akıncı Üssüne götürülmüştü. Hulusi Akar ve Yaşar Güler ekibinden olan Gürak da onlarla aynı kaderi paylaşmıştı. Bu komutanların ortak özelliği olarak Fethullahçı olmadıkları varsayılabilir. Ama esir düşmeleri bir zaaf. Yani iktidara daha bağımlı hareket edecekleri, daha anlayışlı davranacakları düşünülebilir.

Darbe girişimi sırasında komuta kademesinin esir düşmesi üzerine birçok komutan kendiliğinden inisiyatif geliştirmiş ve bu komutanların girişimleri darbenin bastırılmasında kritik rol oynamıştı. Bu komutanların çoğu Atatürk'e ve Cumhuriyete bağlılıkları nedeniyle harekete geçtiler. Bağımsız davranabildiler. Dolayısıyla iktidara karşı kendilerini zaaf içinde hissetme gibi bir durumları yok. Emekli edilen Avsever de bunlardan biriydi. Darbe girişimi sırasında Çanakkale'de 2. Kolordu komutanıydı ve darbecilere karşı ilk açıklama yapanlar arasındaydı. "Emrimdeki birliklerle İstanbul'a yürümeye hazırım" demişti.

Başka bağımsız hareket eden komutanlardan biri de Yavuz Türkgenci. 15 Temmuz gecesi Tümgerenal rütbesinde İstanbul'da darbeye katılan birlikleri geri döndürmek için var gücüyle çabaladı. Boğaz Köprüsünde olanların bir kısmı dahil önemli bölümünü darbeye katılmaktan vazgeçirdi. 3. Ordu Komutanlığından Korgeneral rütbesinden emekliye ayrıldı.

Önceki dönem YAŞ atamaları da bu perspektiften değerlendirilebilir. Bu nüanslar ne kadar önemlidir, ne kadar tayin edicidir kestirmek zor. Ama Erdoğan'ın tercihi ni anlamaya yardımcı olacağı düşünülebilir.

NİJER

Nijer'de askerî isyan ile yönetime el koyan vatanseverlerin emperyalizme karşı direnişi sürüyor. Batı Afrika Ülkeleri Ekonomik Topluluğu ECOWAS vatanseverlere yönetimden çekilmeleri için bir hafta süre vermişti. Süre doldu. Tekrar toplanıp ne yapacaklarına karar verecekler. Bir taraftan Amerika da harekete geçti ve Dışişleri Bakan Yardımcısı Victoria Nuland'ı ülkeye gönderdi. Nuland, Ukrayna'daki faşist darbenin doğrudan sahadaki yürütücüsüyü.

Nuland yönetime el koyan vatansever askerler ile 7-8 saat süren bir toplantı yapmış. Toplantı boyunca doğrudan tehditler savurmuş. Wagner gelirse, Rusya ile işbirliği yaparsanız başınız derde girer, demiş. Devrilen eski başkan Bazum ile yüz yüze görüşmek istemiş. Askerler görüştürmemişler ama Nuland her saat başı görüşme isteğini yinelemiş. Askerler kararlarında ısrar etmişler fakat yine de telefon ile görüşmesine izin vermişler. 9 Ağustosta da ABD Dışişleri Bakanı Blinken telefonda görüşmüş. Askerlerin, eski başkanı görüştürmeleri, yabancı yayın organlarına yazılar yazmasına izin vermeleri ilginç. Böyle zamanlarda daha kesin tedbirler alınması beklenir.

ECOWAS 10 Ağustostaki toplantısında ne yapılacağını görüşecek ama somut koşullara bakıldığında Nijer'e ancak Nijerya üzerinden girilebilir. Nijerya birliğin en büyük ülkesi, nüfusu 200 milyonu geçiyor. Nijer ise çok daha küçük bir ülke. Ordusu 10 bin kişiden oluşuyor. Nijerya'da devlet başkanı müdahale etmek yanlısı ama Nijerya Senatosu müdahaleyle ilgili oylamada ret kararı aldı. Anayasaya göre başkanın meclis kararını aşma yetkisi var. Fakat bu yetkinin kullanılması da ülke içinde kargaşaya neden olabilir. Nijerya ordusunun da bu kargaşada güvenilir ve öngörülebilir olmaktan çıkması ihtimali emperyalistleri tedirgin ediyor. Nijer'in Kuzey komşusu Cezayir ise "Nijer'e yapılacak askerî müdahale ulusal güvenliğimizi tehlikeye sokar, bunu asla kabul etmiyoruz, aktif olarak karşı koyarız" dedi. Mali, Gine ve Burkina Faso müdahaleyi kendilerine karşı savaş ilanı sayacaklarını söylemişti. Nijer bu ülkelerin askerlerinin girmesi için sınırlarını açma kararı aldı.

Nuland'ın ziyareti hakkında Rusya Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Zaharova, "Nuland karşısında Ukrayna'da Maydan darbesi sırasındaki gibi bir muz cumhuriyeti bulamayacak. Karşılarında gerçek vatanseverler bulacak" dedi. Blinken de 9 Ağustosta "Darbenin içinde ya da arkasında Rusya ve Wagner kuvvetleri yok. Ama fırsatçılık yapıp alan kazanmaya çalışıyorlar. Biz de uyarıyoruz başa gelenleri. Bunu yapmayın, serbest bırakın devlet başkanını" şeklinde bir demeç verdi. Amerika bastırmaya devam ediyor. Ama henüz resmen darbe olarak tanımlanmadı. Vatanseverler de direnişi sürdürüyor.

UKRAYNA TOPLANTISI

Suudi Arabistan'da Ukrayna üzerine barış toplantısı yapıldı. Garip bir barış toplantısı, çünkü Rusya çağrılmadı toplantıya. Amerika çok çaba gösterdi bu toplantı için. Çin, Hindistan, Türkiye bu toplantıya katıldı. Suudi Arabistan ve Amerika açısından bir başarı sayılabilir. Ama toplantıda Çin, Rusya'nın kırmızı çizgilerini konuşmazsak barış zor gelir diyerek Rusya'yı doğrudan savunmuş. Hindistan daha ortadan konuşarak her ülkenin toprak bütünlüğüne saygılı olduklarını söylemiş. Toplantıda bütün Batı bloku ülkeleri var. Afrika ülkeleri ve Arap ülkelerinin çoğu var. Toplantı sonunda Rusya karşıtı ortak bir açıklama yapılamadı.

Toplantı biter bitmez Veliaht Prens Salman Lavrov'u aramış ve bilgi vermiş. Çin Dışişleri Bakanı da toplantı sonrasında Lavrov'u aramış. Birlikte Amerikan dayatmalarına karşı olduklarını belirten bir açıklama yayınlanmadı.

BAŞARISIZ TAARRUZ

Ukrayna karşı taarruzunun kesin olarak başarısız olduğuna dair haber ve yorumlar giderek artıyor. Ukrayna başarısızlığını örtmek için Rusya içlerine saldırılar düzenlemeyi arttırdı. Ama bunlar savaşın gidişatını değiştirecek veya bir gövde gösterisi sayılacak saldırılar olaktan uzak. Daha çok zayıflık göstergesi olarak yorumlanıyor. Bazı yorumlara göre Amerika, sonbahara kadar bekleyip bilançoya bakacak ve belli düzeltmeler yapıp seçime öyle girecek.

İSRAİL

Gösteriler 31. haftada da sürdü. Yüksek Mahkemenin, yargıyı hükümet kontrolüne veren yasayı iptal etmesi bekleniyor ama bu konuda otomatik işleyecek bir süreç yok. Yargıçlar arasında hukuki tartışmalar ve dengeler kritik. Halkın yarısı resmen sokaklarda ve yasa-ya karşı direnişi sürdürüyorlar.

PAKİSTAN

Amerikan müdahalesiyle devrilen eski Başbakan İmran Han, göstermelik bir davayla üç yıl hapse mahkûm edildi. Gerekçe başbakanken kendisine verilen hediyeleri satmak. Doğru düzgün bir dayanağı yok davanın. Yüksek Seçim Kurulu ise Han için 5 yıllık siyasi yasak getirildiğini duyurdu. İmran Han, hakkında hapis cezası verildikten sonra yayınlanan videoda taraftarlarına "Evinizde oturmayın. Ben sizin için çalıştım. Siz de beni kurtarmak için çalışın. Siz bu videoyu izlediğinizde beni hapse atmışlar demektir" dedi. Videoyu hapse girmeden önce çektiği anlaşıyor.

HAPİSHANE KAMP

İngiltere'de tartışmalara ve protestolara sebep olan yüzen mülteci kampı resmen faaliyete geçti. 500 sığınmacı yerleştirildi. Gemide üst üste daracık odalar şeklinde inşa edilen mülteci kampı daha çok bir cezaevi-ne benziyor. Yetkililer, "Otel-den daha ucuz. Beğenmiyorlarsa gelmesinler. Zaten biz istemiyoruz" diye açıklama yapıyor. Diğer yandan protestolar da sürüyor.

ATOM BOMBASI

Atom bombasının Hiroşima ve Nagazaki'ye atılmasının yıl dönümüydü. Törenler yapıldı. Japonya'da yapılan resmî konuşma ve açıklamalarda bombayı kimin attığına dair en ufak bir açıklama dahi yapılmadı. İktidar partisi ve Japonya için utanç verici bir tutum. Ama konuşmalarda Rusya ve Kore'yi, bölgeyi ve dünyayı nükleer silah kullanmakla tehdit ediyorlar diye eleştirdiler. Tarihte nükleer silah kullanan ilk ve tek ülkeye en ufak bir uyarı yok.

Japonya bununla da yetinmedi. Rusya'nın terörist örgüt olarak kabul ettiği "Rusya Sonrası Özgür Halklar Kongresi" adlı kuruluşu Japonya'da ağırladı. Bir otelde Japon yetkililerin de katıldığı toplantı yaptılar. Rusya bir nota vererek tekrarı hâlinde, "Japon çıkarlarını en hassas yerinden vuracak karşı önlemler alınız" dedi.

SURİYE

Türkiye ve Suriye'yi etkileyen büyük deprem sonrasında BM, Suriye Hükûmetinin doğrudan kontrolünde olmayan bölgelere yardım göndermek istemiş, Rusya veto etmişti. Fakat Suriye Hükûmeti BM yardımlarının geçmesi için izin vermişti. Suriye Hükûmeti aldığı kararla yardım koridorunun açık kalacağı süreyi 13 Kasım'a kadar uzattı. Yardımlar Türkiye'deki Öncüpınar ve Çobanbey sınır kapılarından giriyor. Burada Türkiye ile girilmeye başlayan ılıman sürece dair karmaşık ilişkiler, dengeler olduğu düşünülebilir. Ama diğer yandan Suriye açısından egemen güç olarak tanınmak gibi diplomatik bir başarı da var. BM de Suriye Hükûmetine süreyi uzattığı için teşekkür etti.

IRAK

Irak'ta ilginç bir yasaklama getirildi. Bütün medyanın bağlı olduğu Irak İletişim ve Enformasyon Kurumu yayınladığı bildiride "eşcinsel" ve "eşcinsellik" kelimelerini basın yayın organlarında yasakladı. Yerine "cinsel sapkın" ve "cinsel sapkınlık" kullanılacakmış. Buna uymayanların lisansları gözden geçirilecekmiş. Var olan bir gerçeği reddetmek, adını değiştirmek, kavramı değiştirmek bir sonuç vermez. Sadece acıları arttırır.